

Onzekerheid en nuance

Auteur(s):

Huizinga, F.
Wiel, H., van der,
De auteurs zijn verbonden aan het centraal Planbureau

Verschenen in:

ESB, 87e jaargang, nr. 4355, pagina 294, 12 april 2002

Rubriek:**Trefwoord(en):**

reactie

Het artikel van Van Schaik is een nuttige bijdrage aan de discussie rond productiviteit. Productiviteit is een belangrijk agendapunt voor beleid. In de analyse van Van Schaik staat de Wet van Verdoorn centraal. Volgens deze wet bestaat er een structurele relatie tussen de groei van de arbeidsproductiviteit en de groei van de productie. Op basis van schattingsresultaten plaatst Van Schaik vraagtekens bij de raming van de groei van de arbeidsproductiviteit in de recente cpb-publicatie Economische verkenning 2003-2006. In deze reactie gaan we kort in op Van Schaik's analyse en brengen we een aantal belangrijke nuanceringen aan op zijn beschrijving van de cpb-analyse.

De Wet van Verdoorn heeft een rijke historie en figureerde ook prominent in vroegere cpb-modellen. Desondanks is het niet evident dat deze wet een structureel verband weergeeft met stabiele coëfficiënten. Van Schaik's schatting van de Wet van Verdoorn toont aan dat de groei van de productie in 1996-2000 voor ongeveer de helft voortvloeide uit de groei van de arbeidsproductiviteit en voor eveneens de helft uit de groei van de werkgelegenheid¹. Stel nu dat over afzienbare tijd vanwege de vergrijzing de werkgelegenheid niet meer groeit. Dan zal de groei van de productie per definitie volledig door de stijging van de arbeidsproductiviteit tot stand moeten komen. De geschatte relatie van Van Schaik zal dan niet meer op gaan.

Dit voorbeeld toont aan dat de samenstelling van de economische groei kan en zal verschuiven. De groei kan meer of minder arbeidsintensief worden. De mechanismen waarlangs dit gebeurt zijn onderwerp van intensief onderzoek, waarbij het schatten van structurele relaties het meeste inzicht biedt. Het cpb breidt de relaties van Van Schaik dan ook standaard uit met componenten zoals relatieve lonen, een benadering voor de technologische vooruitgang en dynamiek om de cyclische component van de arbeidsproductiviteit te scheiden van de structurele component. Daarmee krijgt de Wet van Verdoorn een veel beperktere betekenis; hij geeft slechts aan dat de arbeidsproductiviteitsgroei pro-cyclisch is.

In zijn beschrijving van de cpb-analyse stelt Van Schaik dat het centrale verschil tussen zijn aanpak en die van het cpb is dat hij de vraagkant benadrukt en het cpb de aanbodkant². Het cpb benadrukt echter beide. Vanuit de aanbodkant staan de groei van arbeidsaanbod en de groei van de technologische vooruitgang centraal. Vanuit de vraagkant speelt de mate van onder- of overbezetting in het startjaar een belangrijke rol, omdat vanuit een situatie van onderbezetting veelal een conjunctureel herstel volgt en vice versa³.

De vraagkant is met name van belang voor de raming van de arbeidsproductiviteitsgroei voor de komende jaren. Door het zwakke conjunctuurverloop in 2001-2002 is deze groei bijzonder sterk gedaald en zelfs negatief geworden. Het valt te verwachten dat bij het conjunctuurherstel in de periode 2003-2006 de arbeids-productiviteitsgroei weer sterk zal opveren. Vandaar dat de groei-raming van de arbeidsproductiviteit voor 2003-2006 een forse conjuncturele component bevat. Afgezien van conjuncturele componenten is de groei van de macro arbeidsproductiviteit in het voorzichtige scenario 1,25 procent per jaar en de bbp-groei 2,25 procent per jaar. De verhouding tussen deze twee groeipercentages is ongeveer een half. Dit stemt goed overeen met Van Schaik's schattingsresultaten. De cpb-raming voor de structurele ontwikkeling is derhalve in lijn met de globale empirie van de afgelopen jaren.

Verder stelt Van Schaik dat "het cpb denkt dat de ict-revolutie beloftes gaat waarmaken". Ook hier is het cpb genuanceerder. De cpb raming van de effecten van ict op de arbeidsproductiviteit houden ongeveer het midden tussen geen effect en wat op grond van ervaringen in de VS, vertaald naar de Nederlandse sectorstructuur, mogelijk is gebleken. Daarnaast lijkt in bepaalde delen van de commerciële dienstverlening een productiviteitsinhaalslag mogelijk en worden bedrijven door knelpunten op de arbeidsmarkt en toenemende concurrentie gedwongen efficiënter te gaan werken.

Gaat de productiviteitsgroei omhoog? Het cpb heeft beargumenteerd dat een combinatie van structurele factoren en een conjunctureel herstel een versnelling van de productiviteitsgroei voor de komende kabinetsperiode mogelijk maakt. Op het terrein van productiviteitsgroei is echter nog veel onbekend. Het cpb heeft geprobeerd vanuit verschillende invalshoeken een genuanceerd beeld neer te leggen, daarbij expliciet aangevend waar de onzekerheden liggen. Daarmee zijn de onzekerheden echter niet weggenomen

¹ Van Schaik toont in een aparte schatting dat de elasticiteit van de werkgelegenheid met betrekking tot de productie eveneens ongeveer 0,5 is. Dit is echter geen aanvullende informatie, maar volgt definitief uit de eerste schatting.

2 Overigens laat Van Schaik ruimte voor alternatieve interpretaties van zijn eigen analyse. Enerzijds verklaart hij de groei van de arbeidsproductiviteit uit de groei van de effectieve vraag. Anderzijds zegt hij dat de groei van de arbeidsproductiviteit blijkt samen te hangen met het arbeidsaanbod dat beschikbaar is om te produceren. Onduidelijkheid over de interpretatie maakt het lastig beleidsconclusies te trekken uit zijn analyse. Van Schaik concludeert bijvoorbeeld dat beleid gericht op extra aanbod van laagproductieve arbeid "het risico vergroot dat de groeimotor van de economie vastloopt". Dit begrijpen we niet. Extra arbeidsinzet, ook van laagproductieven, draagt bij aan de economische groei.

3 In de Verkenning 2003-2006 is verondersteld dat dit conjuncturele herstel is voltooid in 2006.